نقش پايش كيفيت آب در مديريت منابع آب

عاليه ثابت رفتار

دانشجوي دكتري علوم محيط زيست، سازمان مديريت منابع آب ايران،sabetraftar@wrm.or.ir

چكيده

حفاظت و بهره‌برداري بهينه و پايدار از منابع آبي مانند هر نوع توسعة ديگري نيازمند برنامـة مـديريتي است كه مشتمل بر مراحل و گامهاي خاص خود مي‌باشد و بايد با اولويت‌بندي و برنامة اجرايـي مـدون به اجرا گذاشته شود. هدف اصلي مديريت كيفيت، تضمين پايداري كميت و كيفيت منابع آب به منظور تامين مصارف مختلف است. به طور كلي اجزا اصلي مديريت كيفيت منابع آب را مي توان در سه محور اصلي پيشگيري، پايش و كنترل برشمرد. در مرحله پيشگيري تلاش مي‌گردد تا كلية اقدامات لازم، بـه منظور جلوگيري از ايجاد پتانسيل آلودگي و افت كيفيت منابع آب با استفاده از ابزارهايي چون آمـايش سرزمين، ارزيابي اثرات زيست‌محيطي، هدايت استقرار كاربري‌ها و... انجام مي‌گيرد. مرحلة پايش شامل كلية برنامه‌ها و فعاليتهائيست كه به منظور اندازه‌گيري و سنجش كيفيت آب و بررسـي رونـد تغييـرات كيفي منابع آبي در دوره‌هاي زماني مختلف صورت مي‌پـذيرد و بـالاخره كنتـرل در برگيرنـدة اقـدامات اجرايي مي‌باشد كه به منظور جلوگيري از آلودگي منابع آب ناشي از فعاليت مراكز آلـوده‌كننـده انجـام مي‌گردد. با توجه به مشكلات كمي وكيفي منابع آب كشور و واقع شدن ايران در منطقة خشك ونيمـه خشك و رويارويي با بحرانهاي كم‌آبي، تدوين برنامه هاي مديريت كيفي براي كلية منابع آبي، راهكاري ضروري و غير قابل اجتناب در جهت حفاظت و بهره‌برداري پايدار از منابع آبـي اسـت. در بـين اجـزاي مديريت كيفيت منابع آب، پايش كيفي داراي اهميت ويژه اي است. انجام پايش ضـمن ارائـه اطلاعـات مورد نياز به منظور شناخت وضعيت موجود كيفيت منابع آب با تعيين نوسانات كيفي، زمينه مناسب را براي انجام اقدامات كنترلي به موقع فراهم نموده و بعلاوه رونـد و گـرايش كيفـي منـابع آبـي را جهـت تدوين برنامه‌هاي حفاظت و بهره‌برداري مشخص مي‌نمايد. به عبارت ديگر پـايش كيفـي حلقـة ميـاني فعاليتهاي پيشگيري و كنترل آلودگي و تكميل‌كنندة فرايند مديريت كيفيت منابع آب مي باشد. لذا در اين مقاله سعي مي‌شود انواع برنامة پايش منابع آب سطحي و زيرزميني و اجزاي آن كه شـامل تعيـين پارامترها و شاخص‌هاي مهم در پايش كيفي آبها، ضوابط و معيارهاي انتخاب نوع ايـستگاه و مكـان آن، فواصل زماني نمونه‌برداري‌ها، نوع ابزار و وسايل نمونـه‌بـرداري و روشـهاي تجزيـه و تحليـل مـي‌باشـد. همچنين ارتباط و جايگاه مبحث پايش در فرايند برنامه‌ريزي و مديريت كيفيت منابع آب مورد تحليـل قرار گيرد.